

A SZAKKÉPZÉS NEHÉZSÉGEI, AZ INNOVÁCIÓ LEHETŐSÉGEI

DR. GARAI PÉTER, PH.D.
tudományos főmunkatárs

Kaposvári Egyetem

Absztrakt

Vitathatatlan tény, hogy a Dél-dunántúli Régió és az ország jelenlegi szakképzési struktúrája és a munkaerőpiac követelményei között lényeges differencia van, amely a rendszer átforgalmazása révén közelíthet a megoldáshoz.

Jelen esettanulmány egy 2004 és 2009 között végzett kutatás eredményeit foglalja össze. A benne foglaltak igyekeznek a fenti kérdéskör szakszerű elemzését adni, továbbá javaslatokat megfogalmazni a munkaerő-piacról kiszoruló szakképzetlen társadalmi rétegek (köztük különösképpen a romák) társadalmi integrációjának elősegítésére, valamint a területfejlesztés szerteágazó problémaköreire vonatkozóan is.

Ezen kutatás megvizsgálja Magyarországot, különös tekintettel a Dél-dunántúli Régió sajátosságait. Szigorú összehasonlítást tesz az EU sikeresebb oktatáspolitikával rendelkező államaival. Statisztikai adatokkal alátámasztott következtetései rámutatnak a szakiskolai szerkezet hibáira, a jogi keretrendszer és a képzési struktúra ellentmondásaira, a gazdaság valós szakemberigényeire. Összefoglaló gondolatokként valamennyi érintett szervezet számára konkrét elképzeléseket és teendőket fogalmaz meg egy modern, hatékony és a társadalom egészére pozitív módon ható szakképzési szisztéma megalkotására.

Kulcsszavak: szakképzés, munkaerőpiac, foglalkoztatás, integráció, hiány-szakképesítés

Bevezetés

Az Európai Unió fejlettebb országaiban sokféle szakoktatási rendszer működik, de közös tulajdonságuk, hogy kiforrottak, a gazdasággal igen szorosan együttműködnek, a munkaerőpiaci igényekre épülő, a helyi szociológiai, földrajzi sajátosságokat markánsan figyelembe vevő, decentralizált módon funkcionálnak. Ezekkel szembeállítható a magyar szisztéma, mely folyamatosan változik, rendkívül drága, a gazdaság igényeit csak kis mértékben és jelentős fáziskéséssel követi, alapvetően centralizált irányítású, így a lokális sajátosságokat alig veszi figyelembe. Területi jellemzőinek, hibáinak kutatása nagyon fontos és egyre sürgetőbb feladat.

A magyar gazdaság bővülésének gátját egyre inkább a jól képzett szakemberek egyre égetőbb hiánya jelenti. Számos hazai és külföldi beruházás meghiúsulásának ez a meghatározó oka. Jelenleg több szakmából is túlképzés, más keresett foglalkozásból pedig hiány tapasztalható. A hazai szakember-utánpótlás nevelése sem mennyiségileg, minőségileg, sem földrajzilag nem igazodik a gazdaság elvárásaihoz. Ha nem sikerül néhány éven belül hatékonyra tenni a szakképzési rendszert, még a nyugállományba vonuló szakemberek pótlása sem lesz biztosított. A legsúlyosabb helyzet éppen a Dél-dunántúli Régió legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágazatában, a magasan kvalifikált munkát végző gépészeti és építőipari területeken van. Egy évtizeden belül a ma még aktív szerszámkészítő, hegesztő, lakatos és kőműves szakmunkások fele eléri a nyugdíjkorhatárt. Ezekből a szakképesítések közül jelenleg a régióban csupán a munkáltatói igények tizedében képeznek tanulókat. Fő oka a területi sajátosságok, a szociológiai, társadalmi, gazdasági adottságok elhanyagolása mind az oktatáspolitikusok, mind a szakmai szervezetek, kutatók esetében. Ezen kulcsfontosságú földrajzi jellemzők bemutatása és elemzése képezi jelen kutatás meghatározó célját.

A szakképzés összetett tevékenység, a társadalmi jólétre is komoly befolyással bír. A Dél-dunántúli Régiót sújtó gazdasági nehézségekkel párhuzamosan egyre nagyobb szociális feszültséget okoz a nagyszámú, gyors ütemben gyarapodó és majdnem teljes egészében munkanélküli roma népesség. A jövő szakképzésének fontos kihívása kezelni a hozzájuk kapcsolódó integrációs feladatokat is, különös hangsúlyt helyezve a hiány-szakképesítésekre. A korábbi évek kutatómunkája világított rá arra, hogy a közeljövőben ők fogják jelenteni a régió szak- és felnőtt-képzésének hallgatói utánpótlását.

Jelen kutatás a fentiekben körvonalazott jelenségek és problémák földrajzi-statisztikai bemutatására, elemzésére, a kiváltó okok vizsgálatára, az érintett szervezetek, iskolák, fenntartók, vállalkozók, roma érdekvédelmi tömörülések véleményére és a megoldási javaslatok megfogalmazására törekszik a Dél-dunántúli Régióban. Alapvetően az iskolarendszerű szakképzést vizsgálja, a felnőttoktatást – a publikáció terjedelmi korlátai miatt – csupán főbb jellemzőit tekintve érinti. Nem kerülhet meg az állami szervek, a térségben működő önkormányzatok, iskolák felelősségének, hibáinak építő jellegű megfogalmazása sem. A vizsgálódás alapját a statisztikailag jól mérhető gazdasági, munkaerő-piaci adatok tanulmányozása, területi és időbeli különbségeinek elemzése képezi. Erre építkezik a hazai szakoktatási rendszer földrajzi, kritikai vizsgálata, nemzetközi összehasonlítása, a gazdasági-oktatási szereplők és a jelentősebb tudományos kutatások megállapításainak áttekintése.

Korábbi vizsgálatok

A rendszerváltás óta eltelt időszakban számos tanulmány született a szakképzés helyzetének, sajátosságainak vizsgálatára. Közös jellemzőjük, hogy országos szemlélettel tekintettek a kérdésre, a helyi jellegzetességeknek kevésbé tulajdonítottak meghatározó jelentőséget. A kormányzati szervek vezetői és munkatársai elsősorban a legsürgősebb feladatokat, a szakképzés átalakításának pénzügyi, gazdasági és pedagógiai jellemzőit vizsgálták (BENEDEK A. 1997).

A hazai szakképzés kutatásának legfőbb problémája, hogy többnyire állami felkérésre, állami intézetek munkatársai végzik. Az elkészített tanulmányok komoly hátránya, hogy országos szinten vizsgálódnak és általában egy bizonyos szegmensét kutatják a szakokta-

tásnak, alapvetően egy tudományág szempontrendszerén keresztül. Átfogó elemzést nem adnak, az országos és a helyi oktatáspolitikára vonatkozó kritikai észrevételeket pedig mellőzik. Ez az egyik magyarázata annak, hogy a kormányzati döntések sok esetben nem kellően hatékonyak. Területi sajátosságokra épülő kutatás igen kevés született a rendszerváltás óta, a hibás kormányzati intézkedésekre rávilágító tudományos igényű bírálat szinte egyáltalán nem.

Az államilag irányított kutatótevékenység gazdasági, oktatáspolitikai indíttatású, tudományos intézmények, egyetemek is többnyire ezen vizsgálati elvek alapján kapcsolódik a munkához. A lokalitás és a multidiszciplináris szemlélet gyakorta nem érvényesült. Kivételként a magyar oktatás kereteit alkotó kultúra területi sajátosságokra épülő kutatása, a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének, illetve Földtudományok Doktoriskolájának munkatársai által ért el úttörőnek számító eredményeket. Kiemelkedő Tóth József, Trócsányi András, M. Császár Zsuzsanna és Tésits Róbert tevékenysége. Munkáik alapján állítható, hogy a területi sajátosságok alapos figyelembevétel nélkül a társadalmi folyamatokat sem magyarázni, sem tervezni nem lehet kellő pontossággal.

Magyarországon a szakképzés folyamatos hanyatlását még az uniós csatlakozás után kapott módszertani, pedagógiai és anyagi segítség sem tudta megállítani. Az egyes régiókban eltérők a gazdasági, társadalmi, földrajzi adottságok, ezért a szakoktatás hibáit is eltérő módon lehet kezelni. Jelen kutatás és cikk célja a Dél-dunántúli Régió elemzésén keresztül feltárni a mára kialakult helyzet okait, továbbá megfogalmazni a megoldás konkrét lehetőségeit a térség számára.

Célok, kutatási módszerek

A kutatómunka az alábbi célok köré csoportosítható: Meghatározza a magyar szakképzési, állami oktatásirányítási rendszer hibáit, kritikailag összeveti a sikeresebb európai uniós országok szakképzési rendszereivel. Feltárja a Dél-dunántúli Régió gazdasági, munkaerőpiaci, demográfiai mutatóit és folyamatait. Megvizsgálja a régió roma etnikai jellemzőit, valamint meghatározza kulcsfontosságú szerepüket a térség szakoktatásának és társadalmi fejlődésének elősegítésében. Feltárja a Dél-Dunántúl oktatási, szakképzési, iskolai fenntartói struktúráját, az intézményvezetők véleményét a működésükről. Feltárja a régió szakképzési költségeinek, finanszírozási rendszerének jellemzőit. Feltérképezi a régióban működő meghatározóbb vállalkozások véleményét a szakképzésről, fejlesztéséről, a munkaerő-utánpótlási, oktatási igényeiről.

A kutatás a fenti célok vizsgálata során válaszokat keres azokra a kérdésekre, hogy miért alakulhatott ki szakemberhiány bizonyos szakmákból, miért rugalmatlan az iskolarendszer és a felnőttképzési struktúra, hogyan lehetne jobban követni a gazdaság szakemberigényeit, a rendkívüli költségek ellenére miért alacsony a képzés színvonala. Kiemelt figyelemmel vizsgálja a sajátosságosan magyar és a Dél-Dunántúlon különösen fontos társadalmi problémára, a roma etnikum társadalmi-gazdasági beilleszkedésének elősegítésére való lehetőségeket. Somogy, Tolna és Baranya megye jelentős létszámú roma lakossággal rendelkezik, akik nagyrészt munkanélküliek, szakmával nem rendelkeznek, így komoly feszültségforrást jelentenek a társadalomban. A térségben található szakképző iskolák tanulói között nagyon magas a roma származású tanulók száma, arányuk pedig évről évre nő.

A kutatás végső céljaként megfogalmazható, hogy a régióra jellemző sajátosságok alapos elemzése után felhívja a figyelmet a szakoktatás legégetőbb problémáira, továbbá meghatározza a gazdaság által leginkább igényelt szakképesítések körét, a szakmai képzések legfőbb hibáit, a fejlesztéshez szükséges teendőket, a konkrét feladatokat és a romák betöltött szerepét ebben a folyamatban. Nem kerülhető ki a központi és a helyi állami oktatásigazgatási szervek munkájának kritikai elemzése, értékelése sem.

A tanulmány kapcsolódik két korábbi és jelenleg is zajló kutatási projekthez. Az egyik munkában a szerzők Kaposvár, Pécs, Szekszárd, illetve a Dél-dunántúli Régió iskolarendszerű szakképzésének helyzetét vizsgálták 2004-2005-ben, majd a 2005/2006-os és a 2007/2008-as tanévekben. Egyrészt felvázolták a szakemberutánpótlás-rendszer, a régió jellemző gazdasági, demográfiai, oktatáspolitikai adottságait, másrészt feltérképezték a térség magántulajdonban működő jelentősebb vállalkozásainak véleményét a szakképzés állapotáról.

A másik vizsgálati projekt a Tésits Róbert – Garai Péter – Juhász Gábor vezette munkacsoportok által 2005 és 2007 között felmérte az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásának lehetőségeit a szociális jólét elősegítésében, különös tekintettel a roma népesség társadalmi felemelésére a Dél-dunántúli Régióban.

A kutatási eredmények összegzéseként megállapításra került, hogy az egyes térségek problémái az eltérő adottságok miatt eltérő módon orvosolhatóak. A szakképzés fejlesztése, a foglalkoztatás bővítése Magyarországon csak a helyi földrajzi, gazdasági-társadalmi, etnikai adottságokra épített speciális oktatás- és foglalkoztatáspolitikai létrehozásával valósítható meg. A Dél-dunántúli Régióban a szakképzés célcsoportját egyre inkább a roma tanulók alkotják.

Az előző vizsgálatok és a jelen kutatás során egyaránt alapvetően háromféle kutatási módszer alkalmazása történt. Az egyik eljárás a szakirodalmi előzmények felhasználását és a hivatalosan dokumentált gazdasági, társadalmi, oktatásigazgatási adatok feldolgozását foglalja magába, a másik a régió gazdaságát, oktatását, szociális jellemzőit meghatározó szervezetek képviselőinek, vezetőinek megkeresését, véleményének kikérését jelenti. A harmadik módszer e kettő együttes alkalmazása egy adott kérdés vizsgálata során.

Eredmények

A kutatás során folyamatosan szembesülni kellett a ténnyel, hogy az oktatás és annak elemei minden modern társadalomban összetett struktúrát képeznek. A Dél-dunántúli Régió szakképzését vizsgáló többéves feltáró munka tapasztalatai szerint a fejlődés irányainak, módszereinek kidolgozása csak akkor lehet sikeres, ha valamennyi összetevő együttes vizsgálata megtörténik. A komplex rendszerek minden esetben több diszciplína közös alkalmazásával vizsgálhatóak, de ekkor is kell lennie egy olyan tudománynak, mely keretet, illetve kiindulópontot képez a vizsgálódáshoz. Jelen tanulmány vázát a térbeliség elve övezi.

Az EU szakoktatási rendszerei

Az Európai Unióban alapvetően háromféle szakképzési struktúrát lehet megkülönböztetni. A „duális” (konzervatív) modellt, mely Németországban teljesebben ki, főként a kontinens középső és keleti országaiban alkalmazzák, és Magyarország is ezt a rendszert kívánja követni. Markánsan elkülöníthető a „liberális” modell, mely az Egyesült Királyságban, a Benelux államokban működik kiemelkedően. Harmadik szisztémaként a „vegyes” rendszerek határozhatóak meg, melyekben egyszerre van jelen irányítóként, döntéshozóként, végrehajtóként és finanszírozóként az állami-szociális háttér és a szabad piaci, gazdasági szektor. Írországban mutatkoznak meg ennek a rendszernek a tulajdonságai legjobban.

A hazai és az EU gazdaságilag fejlettebb országainak összehasonlító elemzése alapján megállapítható, hogy a magyar szakoktatási rendszer sokkal bonyolultabb, rugalmatlanabb, a gazdaság szakemberigényeire lassabban válaszoló, jóval több hivatali intézményből és iskolából álló, bürokratikusabb, centralizáltabb, mint a nyugati országok prosperálóbb rendszerei. Az elmúlt néhány évben az uniótól átvett igen korszerű képzési elvek, mint a moduláris szerkezetű tananyagok, a csúcstechnikára épülő központi gyakorlati képzőhelyek (TISZK-ek) létrehozása vagy a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok hatáskörének kibővülése is erre a bonyolult és merev rendszerre épült rá, ezért jóval kevésbé hatékonyak, mint a modell-országokban működő társaik. A sikertelenség oka abban keresendő, hogy a hazai szakoktatás irányításában nem a gazdaság szereplői dominálnak.

Nyugat-Európában az egész szakoktatási rendszer fő elve, hogy szinte bármit és bárhol lehet oktatni, amit a gazdaság igényel, a területi gazdasági igények maximálisan érvényesülnek. Kevés a jogi szabály, a megkötés és a bürokrácia. Ennek szellemében hozták létre a vállalkozások irányítása alatt működő, lokális szerkezetű képzési rendszereket. Magyarország ezzel ellentétben államilag irányított szakoktatást működtet, amely a rendszerváltás óta alig ismeri a gazdaság szakemberigényeit, a helyi elvárásokat még csekélyebb mértékben tudja követni és intézkedéseinek nagy része is csak részeredményeket hoz.

Az unió sikeres országaiban többnyire az erős és jól szervezett köztestületek képviselik a gazdaság érdekeit. Ezek általában kamarák, ők ismerik legjobban az adott földrajzi terület vállalkozásainak szakemberigényeit, ezért többnyire ők irányítják a szakoktatást. Szervezeteik minden országban területi egységekből állnak, tagjaik az adott térségben működő vállalkozások, ezért igen jól képviselhetik a lokális szakoktatási érdekeket is. A kamarák nálunk csupán apróbb jogosítványokkal rendelkeznek, elsősorban a gyakorlati képzés ellenőrzése és felügyelete terén. A hazai szakoktatás szerkezeti átalakításában, a szakképzés irányításában, az iskoláknál és a fenntartó szervezeteikben, a szakképző központokban nagyobb szerepet kellene kapniuk a jelenlegi tanácsadói funkciókon túl. A hiány-szakképesítések és az azokra vonatkozó többletdotáció meghatározásával, a beiskolázási és vizsgáztatási rendszer aktív felügyeletével nagyon hatásosan képviselhetnék a vállalkozások érdekeit.

A szakoktatás hatékonyságának talán legjobb mutatóját az elhelyezkedési ráták jelentik. A túlzott állami irányításon túl Magyarországon erősen hátráltatja a szakképzést a hazai pályakövetési rendszer hiánya is. A kutatás során kiderült, hogy sem az iskolák, sem a fenntartóik többsége semmiféle ilyen jellegű tevékenységet nem végez. Az EU-ban ezzel szemben igen szigorú rendszerek működnek, melyek nagyon pontosan mérik a fiatalok elhelyezkedési adatait.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet jelen tanulmány szerzőjének közreműködésével vizsgálja a pályakezdő fiatalok elhe-

helyezkedési folyamatát vállalati interjúkkal, munkaügyi statisztikai adatok feldolgozásával. Pontos hazai elhelyezkedési adatokat nem lehet kapni, mivel a legtöbb frissen végzett szakember nem helyezkedik el és a munkaügyi központokban sem regisztráltatja magát. Illegális munkát végeznek vagy külföldön dolgoznak, a hazai statisztikai rendszerekből kimaradnak. A hangsúlyozottan reprezentatív és becslésekre is hagyatkozó vizsgálatok szerint Magyarországon a pályakezdő szakmunkásoknak legfeljebb 10-20%-a helyezkedik el (a szakmájában), az unió nyugati területein ezzel szemben 40-50%. Az egyes térségek vizsgálatánál megállapítható, hogy minél fejlettebb gazdaságilag, annál nagyobbak ezek az arányok. A Dél-dunántúli és az Észak-magyarországi Régióban a legrosszabbak a hazai adatok, melyek ellenpólusát Európa északi és középső országai adják (Németország, Skandinávia) (TANULMÁNY, MKIK 2007).

Feltétlenül szükség van a hazai eljárások egységes kidolgozására. A többségében munkanélküli szakmunkásokat képző iskolákat az eredmények alapján szankcionálni is kellene, melyre jó eszköz lehetne a normatíva csökkentése vagy megvonása. A pályakövetést is a kamarák tudnák hatékonyan és pártatlanul elvégezni.

Ezekkel a változásokkal Magyarország követhetné a nyugati szakoktatási mintákat, egyszerűsödhetne, decentralizálódhatna, sokkal hatékonyabbá válhatna a hazai képzési rendszer. Az unió példaértékű országai közül Németországtól a kamarák szerepét, az Egyesült Királyságtól a szabad képzési szerkezetet, Írországtól a komplexitást és az önfenntartást adoptálhatnánk.

Gazdasági, munkaerő-piaci helyzet

A szakképzés területi szemléletű kutatásának alapja a helyi gazdaság működésével összefüggő, azt befolyásoló jellemzők feltárása. Ennek elemzése során egyértelműen kitűnt a régió hátrányos helyzete az ország többi területéhez, főként a Dunántúlhoz képest. A foglalkoztatási helyzet rossz, a munkanélküliségi ráta magas, összetételében erősen dominálnak a szakmai végzettséggel nem rendelkező rétegek.

A régió közlekedési rendszere fejletlen, településszerkezetében az aprófalvas jelleg uralkodik, mely elmaradott infrastruktúrával párosul. Ez a jelenség kedvezőtlen hatással van a vállalkozások alapítására, illetve rentábilis működtetésére, így nagyon kevés helyben a munkalehetőség, a „bejárást” pedig a nem megfelelő tömegközlekedés nehezíti. A régió általános fejlettségi helyzetét jelzi, hogy 25 kistérsége közül nyolc az ország leghátrányosabb helyzetű kistérsége között szerepel, és további tíz is az országos átlag alatti statisztikai mutatói miatt hátrányos helyzetűnek minősül.

A népesség korszerkezete is kedvezőtlen, évek óta változatlanul az előregedés a jellemző. A népességfogyást felerősíti a nagyfokú elvándorlás is. A régióban az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) az országos átlagnak csupán kétharmada. A nemzetközi tőke számára nem vonzó a térség, a külföldi érdekeltségű vállalkozások befektetett tőkeértéke az ország régiói közül messze a legkisebb. Az egy lakosra jutó ipari termelési érték a Dél-Dunántúlon csupán 44%-a volt a hazai átlagnak 2009-ben.

A régió komoly oktatási problémájára világít rá az a jelenség, mely szerint az álláskeresők közül nagyon sokan olyan szakmai végzettséggel rendelkeznek, amelyből ugyanott számos bejelentett állásajánlat is szerepel a munkaügyi központokban. Az ellentmondás magyarázata a korábban szerzett végzettségek korszerűtlenségében keresendő. A munkaügyi

központokban bejelentett és hivatalosan nyilvántartott adatok szerint a Dél-Dunántúlon a nagyobb városokban leginkább a modern gépészeti, építőipari szakmák keresettek. A Balaton-parton, Pécsen és a termálutisztikai központokban határozott igény mutatkozik a vendéglátó-ipari szakemberekre is. Folyamatosan nagy az igény a lakatos, a hegesztő, a szerszámkészítő, a kőműves, az ács-állványozó, a pincér, a szakács szakmunkásokra. Ezzel teljesen egybevág a kutatás során felkeresett vállalatok véleménye is.

Az üres állások betöltését, a munkanélküliek elhelyezkedését nehezíti a gazdasági szervezetek megyeszékhelyeken, illetve néhány nagyobb településen való koncentrációja, a lakóhelyek elaprózottsága, a rossz úthálózat és tömegközlekedés, a pályakezdők gyakorlati tapasztalatainak hiánya is.

A régió foglalkoztatási és oktatási adataiban megfigyelhető egy sajátos aránytalanság is. Kétszer annyi az elsőéves, nappali tagozaton, felsőoktatásban hallgatók létszáma, mint a szakiskolában tanuló elsősöké. Ennek következtében a térségben igen magas a diplomás pályakezdő munkanélküli fiatalok száma is – az országos átlag majd duplája. A felsőfokú végzettséget adó képzések túlzott volumenét támasztják alá a felkeresett vállalatvezetők személyes véleményei is. Tízszor több szakmunkást kívánnak felvenni a következő években, mint ahány diplomást.

Iskolászerkezet

A gazdasági hanyatláshoz hasonlóan a Dél-dunántúli Régió szakképzési, iskolai és tanulólétszám adataiban is erőteljes degresszió figyelhető meg. Ki kell jelenteni, hogy elhibázott állami, elsősorban önkormányzati döntések sorozata vezetett oda, hogy a rendszerváltás óta a szakiskolák száma harmadára csökkent, a gimnáziumoké és a szakközépiskoláké majdnem megduplázódott. A szakiskolai tanulói létszám még drasztikusabban lecsökkent. A születésszámok alakulásából nagyon jól prognosztizálható módon legalább évi 3-4%-kal kevesebb általános és szakiskolai tanulóval kell számolni a következő 12-16 évben.

Az általános iskolai tanulólétszám-csökkenés eltéréseit mutat megyénként és település szerkezeti egységenként. Míg országosan az első évfolyamos tanulólétszám a 2006/2007-es tanévben a 8. évfolyamos tanulóknak 92,34%-a, addig a régióban ez az arány 87,94%, Tolna megyében pedig csak 85,56% (KÖZOKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ 2006/2007). A fogyás mértéke a településmérettel fordított összefüggésben van országos, régiós és megyei viszonylatban is. Városokban a fogyás nagyobb, községekben kisebb. Az eltérés 12% és 21% között mozog, az utóbbit Baranya megyében közelíti meg.

Érdekes jelenség, hogy kistelepülések, fejletlenebb térségek esetén régiós és országos szinten is kisebb a gyermeklétszámok fogyása, azaz nagyobb a gyermekvállalási hajlandóság. A nehezebb megélhetési viszonyok között élők esetén egyértelműen nagyobb a gyermekvállalási hajlandóság. Éppen ezeken a területeken él a romák nagyobbik része is, főként a déli somogyi és baranyai térségekben. A romákra a nagyobb gyereklétszám jellemző. A kutatás során felkeresett önkormányzati vezetőik véleménye szerint a provinciális kultúrából egyébként is eredeztethető és a románknál még erősebben megfigyelhető, hogy a gyermek, áldás. Becsléseik szerint a vidéki cigány családoknál 4-5 gyermek számít átlagosnak, a városiaknál 2-3. A roma népesség számbeli gyarapodása azonban csak fékezni tudja a születések számának és az általános iskolába lépő gyermekek létszámcsökkenését.

Az iskolaszervezetben tapasztalható tanulószám-anomáliák mellett az oktatott szakmastruktúra is hibás a régióban. A szakiskolai keretek között oktatott tanulóknak legalább a fele nem a környék vállalkozásai által igényelt szakmákat tanulja. Ennek oka abban keresendő, hogy az oktatási intézmények és fenntartók a rendelkezésükre álló személyi és tárgyi feltételeiknek megfelelő szakmákat oktatják. A változtatás költséggel, többletmunkával jár, melyben az iskolák a jelenlegi finanszírozási, működési szabályok alapján nem érdekeltek. A régióban több olyan szakiskola is működik, mely nagy részben felesleges vagy teljesen elavult szakképesítést ad. Gazdaságilag ezen intézmények összevonása vagy megszüntetése lenne indokolt, de a rendkívül erős társadalmi és politikai ellenállás miatt a fenntartó önkormányzatok többsége erre nem hajlandó.

Évek óta a vendéglátás-idegenforgalom, a kereskedelem, a gépészet, a mezőgazdaság, az informatika és a közgazdaság szakterületén található a tanulók többsége. Ezzel szemben a munkaerő-piacon legkelendőbb nehéz fizikai munkát igénylő építőipari és a kvalifikált gépészeti szakmákat csak a diákok 5-10%-a tanulja. Komoly pazarlást jelent az élelmiszeripar, a szolgáltató szektor, a könnyűipar túlzott mértékű oktatása is a régió iskoláiban.

A Dél-Dunántúlon közel száz szakképzést folytató intézmény működik. Számuk teljes mértékben elegendő a tanulólétszámokhoz viszonyítva. Az iskolák földrajzi eloszlására viszont ellentmondásos. A szakiskolák 60%-a Pécsen, Kaposváron és Szekszárdon helyezkedik el. A többi intézmény többsége is a gazdaságilag fejlettebb régiókban található. Éppen azokban a kistérségekben működik a legkevesebb iskola, ahol a legnagyobb arányban élnek a tanulók nagy részét alkotó romák. Ezek a gyermekek nagyon rossz anyagi körülmények között élnek, ezért a bejárás és a kollégiumi lakhatás megoldása komoly gondot jelent a szüleiknek. A tanulmányok idő előtti abbahagyásának egyik fontos oka is ebben keresendő. A jövőben feltétlenül indokolt lenne a régió déli, romák által lakott területein működő szakképző iskolák bővítése, sőt a megyeszékhelyek rovására újak létesítése, átcsoportosítása is. Elsősorban építőipari, faipari, másodsorban vendéglátóipari-kereskedelmi képzést megvalósító intézményekre van szükség.

A felnőttképzésben, mely nagyobb részben szintén államilag finanszírozott, nagyon hasonló problémák tapasztalhatóak. A Dél-dunántúli Régióban indított munkaerő-piaci képzések többsége számítástechnikai, közhasznú és nyelvi képzés. Ennek oka, hogy a képzők nagy része a nyelvi és számítástechnikai képzésekre rendezkedett be, melynek oktatása és infrastruktúrája egyszerű és olcsó.

A vizsgálódás tapasztalatai szerint az oktatás és a gazdasági elvárások durva eltávolodásának okai a szakképző iskolák és a felnőttképző intézmények esetében is azonosak. Egyfelől a gazdaság által igényelt modern gépészeti, építőipari szakmák képzése drágább, másfelől meg kell jegyezni, hogy súlyos információhiány is jellemzi a régió oktatásának résztvevőit. A térségben tanulók, a szülők, a felnőtt hallgatók, az iskolák, a fenntartók, a képzők és sok tekintetben még a munkaügyi szervezetek sem rendelkeznek pontos ismeretekkel a piac szakemberelvárásairól. A tanulók és a hallgatók motiváltsága és érdektelensége is komoly probléma. Az oktatásban résztvevő képző és irányító szervezetek sincsenek ösztönözve a hiány-szakképesítések oktatására, mivel azonos állami normatíva jár minden szakma után. Megoldhatná a kérdést egy szakképesítések szerint erősen differenciált ösztöndíjrendszer és egy fenntartói, felnőttképzési kvótarendszer bevezetése.

Finanszírozás

A szakképzés finanszírozása – elsősorban a gyakorlati képzés – a kormányzat részéről hatalmas anyagi erőfeszítésekkel valósul meg. Ellentétben az Európai Unióval, ahol közvetlenül a magánszféra fizeti a szakképzés költségeit, Magyarországon az állam a fő teherviselő.

2007-ben a központi költségvetés, a Dél-dunántúli Régió önkormányzatai, vállalatai összesen és átlagosan egy szakiskolai tanulóra 1,7 millió forintot fordítottak. Ez rendkívül nagy összeg, főleg, ha összevetjük azzal, hogy a felsőoktatás legdrágább területén, az orvosképzésben is ennyibe került egy hallgató képzése. Még szembetűnőbbek a szám adatok annak ismeretében, hogy a képzések jelentős része munkaerő-piaci szempontból teljesen felesleges, ezért a pályakezdő szakmunkások többsége nem, vagy nem a szakmájában helyezkedik el. A régiók között a szakképzési költségek vonatkozásában is számottevő különbségek mutatkoznak. Közép-Magyarországon 20-30%-kal még magasabbak a ráfordítások a Dél-Dunántúlhoz képest.

A régiós rész költségek vizsgálatakor kitűnik, hogy a sok kisméretű szakiskola fenntartása tekintélyes pénzt emészt fel, de az oktatás legdrágább eleme a szintén elaprózódott, kisvállalkozásokra épülő gyakorlati oktatás. A tanulókat oktató gazdálkodó szervezetek túl sokféle kedvezményt, pénzt, pályázati forrást kapnak. A képzési költségeiknél jóval nagyobb ellentételezésben részesülnek és a tanulók által előállított értékkel is szabadon rendelkezhetnek. Olyannyira megéri számukra tanulót foglalkoztatni, hogy a Dél-Dunántúlon felkeresett valamennyi vállalkozás a jövőben is igényt tart a diákokra, akiket kiegészítő juttatásokkal még meg is próbálnak egymástól elcsábítani. Komoly agitációt folytatnak a sajtóban és az iskolákban egyaránt. A képzés gazdaságosabbá tétele csak a túlzott dotációik csökkentésével, az intézmények integrációjával és az egyedi gyakorlati képzőhelyek helyett a központi képzőhelyek fejlesztésével képzelhető el.

Roma népesség és oktatási helyzetük

A szakoktatás vizsgálatánál a gazdasági, társadalmi, munkaerő-piaci körülmények pontos ismeretén túl fontos szerepe van magának a tanulónak is. A kutatás fundamentumát képező többévi kutatómunka során egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a földrajzi szemlélet nélküli statisztikai vizsgálatokból csupán jellegtelen létszám adatok bemutatása és elemzése lett volna a végeredmény. A területi elvek szerinti vizsgálódás azonban rávilágított a régió etnikai viszonyaira, melynek alapján állítható, hogy a Dél-dunántúli Régió szakember-utánpótlása és a hozzá kapcsolódó gazdasági növekedés kulcsát a roma fiatalok jelentik.

A régióban igen jelentős roma népesség él. Különösen nagy az arányuk Dél-Somogyban és Dél-Baranyában. Szociális és foglalkoztatási helyzetük, életkörülményeik rosszak és az állami erőfeszítések ellenére sem javulnak, számuk és arányuk viszont folyamatosan emelkedik. Társadalmi integrációjukat tartósan csak munkához juttatásuk mozdíthatja előre, melynek alapja a szaktudás. Ennek megszerzésére nyílt komoly esély a hazai iskolaszerkezet átalakulásával, a tankötelestől tízennyolc évre történő megemelésével.

A kutatások tapasztalatai szerint a nehezebb fizikai erőfelfejtással járó építőipari, gépészeti és vendéglátó-ipari szakmákban a szakiskolai tanulóknak legalább a fele roma származású. Az alacsonyabb kvalifikációt igénylő szakmák (mint a kőműves, a szobafestő-mázoló és tapétázó, a fényező mázó) tanulói között a legnagyobb az arányuk. A felnőttképzésben

is ilyen területeken tanulnak a legtöbben. A romák felemelkedési lehetőségeit javítja, hogy ezekben a szakmákban erőteljes a munkaerő-piaci kereslet.

A tanárok, a gyakorlati oktatást végző vállalkozások, a roma érdekképviselői szervezetek és a munkaügyi kirendeltségek egybehangzó véleménye szerint a roma álláskeresők elsősorban a szabadabb, kevesebb megkötéssel járó szakmákat és munkahelyeket keresik szívesebben, ezekben dolgoznak hosszabb ideig. Az építőipari szakmák mindenképpen megfelelőek számukra, de a rendkívül rossz szociális körülmények és a szabadabb kulturális szokások miatt csak a tanulók fele jut el a szakmai bizonyítvány megszerzéséig. Az érdekvédelmi szervezeteik, az iskolák és a gyakorlati oktatásukat ellátó vállalkozások vezetőinek összegyűjtött véleménye szerint a roma tanulók számára speciális gyakorlat-orientált, a kreativitásnak teret engedő tananyagok fejlesztésére van szükség. Továbbá fel kell állítani a pozitív diszkrimináció rendszerét a tanulói, hallgatói juttatásokban. Nagyobb ösztöndíjakkal kellene honorálni a magasabb tanulmányi eredményeket. Ezekkel a változtatásokkal javulna a roma tanulók motiváltsága arra, hogy befejezzék az iskolát, alaposabban elsajátíthassák a szakmai ismereteket, önbecsülésük emelkedhessen, társadalmi beilleszkedésük javuljon.

Amennyiben a Dél-Dunántúl szakiskoláiban az elmúlt évek tendenciái alapján prognosztizálható mértékben növekszik a roma gyerekek aránya, úgy tíz év múlva már a teljes tanulói létszám 80-90%-át fogják adni. Jelenlegi arányuk is meghaladja a 30%-ot. A sajátos nevelési, oktatási igényeiknek megfelelő képzési rendszer kiépítését, a tanárok felkészítését, a tananyagok és a vizsgarendszer gyakorlatorientált átalakítását már most haladéktalanul meg kell kezdeni.

A romákhoz kapcsolódva figyelemre méltó a német szakoktatási példa, ahol főként a nyugati tartományokban, a török vendégmunkások és gyermekeik alkotják a szakoktatás jövőbeni utánpótlását. Társadalmi státuszukat, integrációs törekvéseiket tekintve nagyon hasonló helyzetben vannak, mint a magyar romák. Oktatásuk során jelentős eredményeket sikerült elérni a speciális képzési metódusokkal és a kiemelt finanszírozási eljárásokkal. Ezen elvek hazai adoptálása a romákra is minden jel szerint pozitívan hatna.

Vállalkozások

A kutatási eredményekhez kapcsolódva még meg kell jegyezni, hogy a gyakorlati oktatást is végző dél-dunántúli vállalkozások véleménye további két súlyos hibáját tárta fel a régió szakképzési rendszerének. Valamennyi megkeresett cégvezető szerint a tananyagok túlságosan elmélet-centrikusak, kevés a gyakorlati idő, holott éppen ez lenne a szakmai képzés fajsúlyosabb eleme. A vizsgálat alapján kitűnik, hogy a központi tematikák elkészítésében döntően állami hivatalok és elméleti pedagógusok vesznek részt. Az EU nyugati országaihoz hasonlóan Magyarországon is a gazdasági szereplőknek kellene a tananyagok elkészítését végezniük. Megoldást ebben a kérdésben szintén a területi kamarák hatáskörének növelése jelenthetne.

A másik probléma, hogy a gazdálkodók bármilyen szakmában szívesen fogadnak tanulókat a magas anyagi állami dotáció miatt, de szinte csak a térségben hiány-szakképesítéssel rendelkező végzett szakmunkásokat kívánják alkalmazni. Kiemelhető mindenekelőtt a szerszámkészítő, a lakatos, a hegesztő, a kőműves, az ács, a burkoló, a szakács szakma. Az iskolák felé a vállalkozások a tanuló-foglalkoztatási igényeiket jelzik, a továbbfoglalkoz-

tatási szándékukat nem. Ezzel megtévesztő módon ösztönzik a gyerekek felvételét olyan szakmákra is, melyekre tényleges munkaerő-piaci igény nem jelentkezik. Sok iskola csak ezen igények alapján készíti el a következő évi beiskolázási terveit. Ameddig az állami finanszírozási rendszer nem tesz különbséget az egyes szakmák támogatása között, az oktatási intézmények és fenntartók feladata és felelőssége, hogy alaposabban informálódjanak a helyi gazdaság szerkezetéről, igényelt szakember-állományáról.

Megoldások

A kutatás fenti tapasztalatainak konklúziójaként megállapítható, hogy az államnak több nagyon népszerűtlen intézkedést is meg kell tennie. Szakképesítésenként differenciált finanszírozást szükséges bevezetnie, elkerülhetetlen továbbá a munkaerő-piacilag nem indokolt szakmák és az ezeket oktató iskolák számának csökkentése. Ehhez a fájdalmas következtetéshez a területi szemléletű kutatómunka vezet el.

A kutatás másik legfontosabb tanulsága, hogy a Dél-dunántúli Régió szakoktatás-fejlesztésének kulcsa a roma fiatalok motiválása, segítése a gazdaság által igényelt szakképesítések elsajátításában. Ez a megoldás az országban még az Észak-magyarországi Régióban lehet kiemelt fontosságú, de a többi térségben más eljárásokat kell keresni a helyi szakember-utánpótlás biztosítására.

Ezen helyi adottságra alapozva az alábbi konkrét intézkedések meghozatalában foglalkozhatók össze az oktatáspolitikai teendők: A hiány-szakképesítések esetében magasabb ösztöndíj nyújtása szükséges a tanulóknak, továbbá nagyobb állami normatíva folyósítása az iskoláknak. A feleslegesen képzett szakmákra alacsonyabb juttatásokat kell biztosítani, vagy akár a teljes állami támogatást meg kell szüntetni. A szakképző iskolákat a kapacitásuk jobb kihasználása végett – nyugati minták alapján – piaci alapú felnőttképzési tevékenységre is kötelezni kell. A preferált szakmákat tanuló roma fiatalok számára további kiegészítő anyagi juttatási rendszer (pozitív diszkrimináció, díjmentes utazás és kollégiumi elhelyezés) bevezetése elengedhetetlen. Speciális gyakorlatorientált tananyagok és vizsgarendszer kidolgozása a roma tanulók részére elodázhatatlan. A roma lakossághoz kapcsolódóan Dél-Somogyban és Dél-Baranyában új szakképző iskolák építése szükséges. (Csurigóra faipari, Szigetvárra, Sellyére építőipari, Bacsra, Siklósra, Villányba vendéglátóipari szakképző iskolák létrehozása indokolt.) Kaposváron, Pécsen és a régió középső területein a gépészeti középiskolák bővítése, az élelmiszeripari, könnyűipari és a szolgáltatóipari oktatási intézmények csökkentése javasolt. A térség északi részein (főként a Balaton körzetében) a kereskedelmi-vendéglátóipari képzési profil gyarapítása, emellett a műszaki szakterületek szűkítése indokolt. Az egész szakoktatási rendszert az állam helyett a helyi gazdaság meghatározó szereplőinek irányítása alá szükséges vonni (például kamarák).

Gyakorlati megvalósítás

Eddig nem készült olyan átfogó, a megrendelő szervezet igényeitől független kutatás, mely komplex képet festett volna egy adott földrajzi terület szakképzéséről. Egyes részeinek elemzése számos esetben megtörtént, azok közös vizsgálata viszont nem. Jelen kutatómunka megállapításai a Dél-dunántúli Régió szakoktatásának valamennyi szereplőjére ki-

térnek. Jellemzőik, hibáik bemutatásából, a sikeresebb régiók, uniós országok példájából tanulhatnak. Munkájuk már a prezentált információk alapján is hatékonyabb lehet, de a megfogalmazott következtetések, konkrét problémamegoldó javaslatok megszívlelésével még eredményesebbé válhat.

A központi oktatásigazgatási intézmények számára megállapításra kerül, hogy egyszerűbb, decentralizáltabb, liberálisabb jogrendszerre, képzési és vizsgarendszerre van szükség. A tanulók, az iskolák és fenntartók számára szintén jól használhatóak a feltárt munkaerő-piaci igények, gazdasági-társadalmi folyamatok, jellemzők és elemzések. A szakképzés fejlesztésének különös aktualitást ad a világgazdasági válság, melyből a kilábalás szintén a térség gazdasága által igényelt szakképesítések színvonalas és nagyobb volumenű oktatásától várható.

A kutatás és eredményei a régió nagyszámú és egyre gyarapodó roma népessége számára is azonnal hasznosítható koncepciókat szolgáltatnak. Társadalmi integrációjuk előmozdítása, életszínvonaluk javítása nagymértékben lehetséges, ha az véleményük, képességeik, igényeik megismerésére épül.

Az eddigi eredmények széleskörű publikálásának (két könyv, közel ötven cikk és tanulmány) tapasztalatai alapján elmondható, hogy még az élesebb kritikával illetett szervezetek is pozitívan fogadták az észrevételeket. Ennek jele, hogy már több iskola és fenntartó is közelítette képzési szerkezetét a munkaerő-piaci igényekhez. Jelen kutatás hön áhított célja ezen folyamat erősítése, mely által a szakképzés fejlesztésén keresztül elősegíthető a régió gazdasági-társadalmi felzárkózása.

A szakoktatás fejlesztése folyamatos kutatómunkát igényel. A gazdasági-társadalmi környezet, a jogszabályi háttér és a politikai irányelvek időben és térben folyamatosan változnak, ezért köbe vésett oktatásfejlesztési koncepciót nem lehet hosszú távra készíteni. A főbb elvek és célok megfogalmazhatóak, de a végrehajtás módszereit mindig az új helyzethez kell igazítani.

A kutatás tízévi szakmai és hatévi folyamatos kutatómunka eredményeiből táplálkozik. A régió szakoktatás-fejlesztéséhez kapcsolódó vizsgálatok jelenleg is zajlanak. A 2008/2009-es tanév statisztikai adatainak, a térség szakiskoláinak, fenntartóinak, a gyakorlati képzést ellátó gazdálkodók, a munkaügyi kirendeltségek, a roma érdekvédelmi szervezetek adatainak, véleményének feltérképezése és feldolgozása folyamatosan történik. A munka folytatása különösen fontos, mert 2009 őszén jelentkezett először több oktatási reform eredménye is.

2008 szeptemberében megkezdték működésüket a térségi integrált szakképző központok és a szakképzés-szervezési társulások. 2009 végétől váltak értékelhetővé az eredményeik. Az új moduláris tananyagok és vizsgakövetelmények szintén a 2008/2009-es tanévben debütáltak. Az iskolák, az oktatók, a vállalkozások és a részt vevő tanulók tapasztalatai alapján kell végleges formába önteni és továbbfejleszteni a rendszert. A Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok kibővült feladatainak, új döntéseinek hatásai is ebben a tanévben jelentkeztek először. Vizsgálni kell a Munkaerőpiaci Alapból finanszírozott beruházások hasznosulását, valamint a bizottság által meghatározott hiány-szakképesítések munkaerőpiaci indokoltóságát. A középtávú szakképzés-fejlesztési stratégia és a beiskolázás szakképesítések szerinti keretszámainak javaslata jelenleg készül.

A fent említett munkálatokat jelentős mértékben koordinálja az Oktatási Hivatal. A szervezet működésével kapcsolatban a gazdaság, az iskolák, a kormányzat komoly elvárásokat támaszt. A feladat végrehajtását számos ellentétes érdek is nehezíti, melyek összehangolásában remélhetőleg kulcsszerepe lesz a tudományos igényű kutatómunkának.

A felvázolt, folyamatban lévő változások kecsegtetnek sikerekkel, de a szakképzés át-fogó és egyre elodázhatatlanabb szerkezeti megújulását önmagukban nem teszik lehetővé. A régió szakképzését meghatározó, a roma népesség földrajzi és oktatáspolitikai szemléletű kutatása is nagyon sok feladattal jár még. A munka a hazai és az uniós kisebbségi érdek-védelmi szervezetek aktívabb együttműködésével töretlenül folytatódik 2009/2010-ben is. A jövőbeni oktatáspolitikai, kormányzati cél már nem pusztán a munkaerő-piaci szakem-berigények kielégítése kell legyen, hanem egy új, területi alapokra helyezett társadalmi-gazdasági fejlődés megindítása a romák szocializációjának elősegítésével.

Irodalomjegyzék

- BENEDEK A. 1997: Gazdaság – Szakképzés – Kutatás. Szakképzési Szemle, 1997. 4. szám. pp. 6-14.
- CSERTY CSAPÓ T. – FORRAY R. K. 1998: A cigány kisebbség iskolai oktatásának helye a dombóvári kistérségben. Iskolakultúra, 1998/12. sz., Pécs, pp. 37-44.
- FUTTERER L. (szerk.) 2007: A gazdálkodó szervezeteknél folyó gyakorlati képzés 2006-2007-es tanévben végzett ellenőrzéseinek szakmai elemzése. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest, 227 p.
- GARAI P. 2009: A szakképzés kórrajza – Ellentmondások és lehetőségek feltárása a Dél-dunántúli Régió esetében. Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány, Kaposvár, 303 p.
- GARAI P. 2008: A szakoktatás munkaerő-piaci szempontú vizsgálata a Dél-dunántúli Régióban a Kaposvár TISZK Kht. tevékenységének, lehetőségeinek feltárásával. Kaposvár TISZK Kht, Kaposvár. 224 p.
- GARAI P. 2007: A szakképzés és a felnőttképzés jellemzői a romák oktatásában, a Dél-Dunántúli Régióban. – Humánpolitikai Szemle, XVIII. évf., 7-8. sz. pp. 68-88.
- GARAI, P. – KUTI, A. – BANK, K. – TÉSITS, R. 2005: Possibilities in expanding part-time employment in South-Transdanubia. In: Tésits, R. – Tóth, J.-Vonyó, J. (ed.): Atypical Forms of Employment Expansion - Experience of the Visegrád Countries. Doctoral School of Earth Sciences, Baranya County Labour Centre, Pécs, pp. 177-194.
- HRUBOS I. – POLÓNYI I. 2000: Felsőoktatás – tömegoktatás. Educatio 9. évf. 1. sz. pp. 3-114
- JUHÁSZ, G – GARAI, P. 2007: Human research in the non-profit sector. University of Pécs, Faculty of Humanities, Pécs. 207 p.
- KOCSIS K. – KOVÁCS Z. 2004: A cigány népesség társadalomföldrajza. In: Kemény I. (szerk.): A cigányok Magyarországon. MTA, Budapest, pp. 13-19.
- M. CSÁSZÁR ZS. 2004: Magyarország oktatásföldrajza. A magyar közoktatás területi sajátosságai. Pro Pannonia Kiadó, Pécs. 189 p.
- TÉSITS R. 2004: Characteristics of rural unemployment in South-Transdanubia. – In: Geografski vestnik, 76-2, 2004, Zveza Geografskih društev Slovenije, Ljubljana, pp. 33-43.
- TÉSITS R. – KERESZTES L. L. 2008: The Ability to Labour Market (Spatial) Adjustment in the Villages of Baranya. Geografski vestnik 80-2, 2008, Zveza Geografskih društev Slovenije, Ljubljana., pp. 107–116.

- BANK K. - RUDL J. - TÉSITS R. 2003: Some Important Features of the Human Sphere in South Transdanubia. - In. Geografski Vestnik, 75-2, 2004. Zveza Geografskih društev Slovenije, Ljubljana, pp. 73-83.
- TÉSITS R. 2005: The Theoretical Grounds to Regional Analysis of Atypical Employment Forms. –Geograficky časopis, Bratislava, Slovakia, 57. évf., 2005/1, pp. 43-57.
- TÉSITS, R. – SZENORADSZKI, E. 2009: An unprecedented experiment in Europe: the expansion of the casual employment book in Hungary. International Labour Review. Vol. 150 (2010), No. 1-2. International Labour Organization, Geneva, 2010. pp. 260-270.
- TRÓCSÁNYI A. – TÓTH J. 2002: A magyarság kulturális földrajza II. Pro Pannonia Kiadó, Pécs. 361 p.
- NSZFI 2006: Zárótanulmány az iskolai rendszerű szakképzést folytató intézményekben a 2003/2004. tanévben szakképzettséget szerzett pályakezdekők elhelyezkedésének, a szak tudás hasznosíthatóságának vizsgálatáról. Nemzeti Szakképzési Intézet, Budapest, 132 p. https://www.nive.hu/index_sec.php
- Somogy, Tolna, Baranya megye statisztikai évkönyvei. Központi Statisztikai Hivatal, Szekszárd, 1990-től 2008-ig
- Oktatás-statisztikai Évkönyvek és a Közoktatási Tájékoztatók . Oktatási és Kulturális Minisztérium, Budapest, 1990/1991-es tanévtől a 2007/2008-as tanévig
- A Somogyi (SKIK), a Pécs-Baranyai (PBKIK), a Tolna Megyei (TMKIK), valamint a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) adatbázisa
- A Dél-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ (DDRMK) adatbázisa

DIFFICULTIES IN VOCATIONAL TRAINING, OPPORTUNITIES IN INNOVATION

DR. PÉTER GARAI, PH.D.
Senior Research Scientist

Kaposvár University

Summary

Indisputable fact, that there is essential difference between the present occupational education structure and the requirements of the labor market in the South-Transdanubian region. A system-transformation may approach to the solution.

Present case study summarizes the results of a research completed between 2004 and 2009. The research aims to give professional analysis of the above mentioned issue, furthermore formulates suggestions for social integration of the unskilled being crowded out from the labor market (among them mainly the Gypsies), and for the complex scopes of problems within area development.

This research examines Hungarian peculiarities, and studies South-Transdanubian region within. It makes a severe comparison with more successful states of the European Union considering educational policy. Its inferences - supported by statistical data - point out the faults of the vocational schools' mechanism, the contradictions of the legal system and the training structure, and the specialist requirement of the economy. As comprehensive thoughts, it formulates actual ideas and tasks for all concerned organizations in order to create a modern, efficient vocational education system affecting the whole society on a positive manner.

Keywords: vocational training, labor market, employment, integration, qualification scarcity